

OD KRÉTY KE KORAI SOVI

LITERATURA 19. ST.

KRÉTSKÁ RENESANCE

- – POPRVÉ OD STAROVĚKU SE OBJEVUJE **DRAMA** (KONCEM 16. A V 17.ST.)
- – VLIV **ITALSKÉ RENESANCE**, VZORY:
  - – **COMMEDIA ERUDITA** – „UČENÁ - VZDĚLANÁ“ SATIRICKÁ DIV. HRA
  - – **COMMEDIA DELL ARTE** – IMPROVIZOVANÁ LIDOVÁ HRA
- – OBDOBNÉ POSTAVY A ZÁPLETKY
- – KRÉTSKÝ DIALEKT
- – PATNÁCTISLABIČNÝ JAMB, RÝMOVANÁ DVOJVERŠÍ
- – NEJSTARŠÍ KOMEDIE (PŘED 1600): **ΚΑΤΣΟΥΡΜΠΟΣ**, AUTOREM ZŘEJMĚ PRVNÍ NOVOŘECKÝ DRAMATIK **GEORGIOS CHORTATSIS**
- – NEJVÝZNAMNĚJŠÍM AUTOREM **VITSENTZOS KORNAROS**, AUTOR DRAMAT A POÉMY **ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ** (SPOJENÍ PRVKŮ

VÝZNAM KRÉTSKÉ RENESANCE

- – **MOST MEZI BYZANTSKOU A NOVOŘECKOU LITERATUROU**
SEDMIOSTROVÍ (18. A 19. ST.)
- – **TVŮRČÍM ZPŮSOBEM PŘETVÁŘÍ ZÁPADNÍ PŘEDLOHY**
(PŘIZPŮSOBENÍ ŘECKÉMU PROSTŘEDÍ)
- – **POPRVÉ OD STAROVĚKU SE OBJEVUJÍ DRAMATA NAPSÁNA ŽIVÝM JAZYKEM** (KRÉTSKÝ DIALEKT, KULTIVOVANÝ JAZYK POVÝŠENÝ NA JAZYK UMĚLECKÝ)
- – **VYUŽITÍ TZV. POLITICKÉHO VERŠE** – PATNÁCTISLABIČNÉHO JAMBU, TEDY VERŠE LIDOVÉ POEZIE

JÓNSKÉ OSTROVY – SEDMIOSTROVÍ

- – **POD BENÁTSKOU NADVLÁDOU AŽ DO KONCE 18.ST.**
- – NIKDY NEBYLO DOBYTO TURKY
- – VZNIK SPECIFICKÉ **SYNTKRETICKÉ KULTURY** (ZAKYNTHOS – ŘECKÁ FLORENCIE)
- – OBDOBÍ KULTURNÍHO ROZKVĚTU OSTROVŮ
- – 1774 – NAPOLEONOVA VOJSKA, POTÉ RUSKÝ A ŘECKÝ PROTEKTORÁT
- – V 18. STOLETÍ A PŘI OSVOBOZOVACÍCH BOJÍCH
- – KE SVOBODNÉMU ŘECKÉMU STÁTU PŘIPOJENÍ V R. 1831

JAZYK A LITERATURA NA JÓNSKÝCH OSTROVECH

- – PO PÁDU KRÉTY NA OSTROVY PŘENESENA DÍLA KRÉTSKÉ RENESANCE
- – ROZVOJ SATIRICKÉ A LIDOVÉ POEZIE MIMO HLAVNÍ CENTRA
- – JAZYK VYŠŠÍCH VRSTEV – ITALŠTINA

ŘECKÁ DIASPORA

- – ŘADA BYZANTSKÝCH UČENCŮ ODCHÁZÍ NA ZÁPAD (PŘEDEVŠÍM ITÁLIE)
- – PŘINÁŠEJÍ S SEBOU VÝZNAMNÁ **KLASICKÁ DÍLA A DOKONALOU ZNALOST KLASICKÉ ŘEČTINY A STAROVĚKÉ LITERATURY**
- – ŘADA Z NICH SE STÁVÁ **VYDAVATELI A KOREKTORY** STAROVĚKÝCH DĚL A TAKÉ **UČITELI** STARÉ ŘEČTINY A PŘISPÍVÁ TAK K **ROZVOJI RENESANCE**
- BYZANTSKÝ TEOLOG **BÉSSARIÓN – ΒΗΣΣΑΡΙΩΝ** (15.ST., BENÁTKY) – NEJVĚTŠÍ SBÍRKA STAROVĚKÝCH RUKOPISŮ
- BYZANTSKÝ HUMANISTA **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΟΦΙΑΝΟΣ** (16.ST., BENÁTKY) – SEPSAL GRAMATIKU OBECNÉ ŘEČTINY *ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΉ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΉ ΓΛΩΣΣΑΣ*

OBLASTI POD TURECKOU NADVLÁDOU

- – TÉMĚŘ JEDNO STOLETÍ JE LITERÁRNÍ PRODUKCE VELMI OMEZENÁ
- – ZÁSADNÍ ÚLOHU HRAJE CÍRKEV (PODPORA KŘESŤANSKÉ VÍRY, NÁRODNÍHO UVĚDOMĚNÍ ŘEKŮ, VZDĚLÁVÁNÍ LIDU)
- – 17. STOLETÍ – OBDOBÍ CÍRKEVNÍHO HUMANISMU (ČÁSTEČNÝ OBRAT K LIDOVÉMU JAZYKU, ZÁJEM O VZDĚLÁVÁNÍ LIDU)

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΛΟΥΚΑΡΙΣ
/1572–1638/

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΛΟΥΚΑΡΙΣ

/1572–1638/

- – KONSTANTINOPOLSKÝ PATRIARCHA
- – ZA JEHO PATRIARCHÁTU KONSTANTINOPOL VÝZNAMNÝM KULTURNÍM STŘEDISKEM
- – PROSAZUJE PŘEKLAD NOVÉHO ZÁKONA DO LIDOVÉ ŘEČTINY
- – ZAKLÁDÁ PRVNÍ TISKÁRNU V OBLASTECH OVLÁDANÝCH TURKY
- – VELKÝ ODPOR VYSOKÉHO KLÉRU

**VYSOKÁ PORTA JE METONYMUM ÚSTŘEDNÍ VLÁDY
OSMANSKÉ ŘÍŠE. PŮVODNĚ JDE O OZNAČENÍ JEDNÉ Z
BRAN DÍVÁNU PALÁCE TOPKAPI V ISTANBULU.
PO MLADOTURECKÉ REVOLUCI TOTO OZNAČENÍ PŘEŠLO NA OSMANSKÉ MINISTERSTVO
ZAHRANIČÍ.**

ZNAKY OSVÍCENSTVÍ (PODLE DIMARASE):

- VÍRA V ROZUM, V RACIONÁLNÍ MYŠLENÍ
  - VÍRA V MOŽNOST ZDOKONALOVÁNÍ LIDSTVA, V POKROK A MOŽNOST DOSAŽENÍ ŠTĚSTÍ (OSVÍCENSTVÍ JE OPTIMISTICKÉ)
  - ZVLÁŠTNÍ DŮRAZ NA VZDĚLÁNÍ
  - PODPORA NÁRODNÍCH (ŽIVÝCH) JAZYKŮ OPROTI JAZYKŮM MRTVÝM
  - PODPORA SVOBODNÉHO, KRITICKÉHO ZKOUMÁNÍ SVĚTA
  - HLÁSÁNÍ NÁBOŽENSKÉ SNÁŠENLIVOSTI
  - ÚCTA KE KAŽDÉMU ČLOVĚKU
- OSVÍCENSTVÍ STAVÍ RACIONÁLNÍ MYŠLENÍ NAD JAKOUKOLI TRADICI A DOGMATA. KRITICKÉ ZKOUMÁNÍ ZAJIŠŤUJE POZNÁNÍ SVĚTA A PŘÍRODY.

ŘECKÉ OSVÍCENSTVÍ

•SPECIFICKÉ RYSY:

•1) SPECIFICKÝ PŘEDCHOZÍ VÝVOJ (JIHOVÝCHODNÍ BALKÁN JE DĚDICEM VÝZNAMNÉ CIVILIZACE)

•2) ZVLÁŠTNÍ PODMÍNKY, ZA KTERÝCH SE TOTO HNUTÍ V ŘECKU ROZVÍJELO (TATO OBLAST PŘIJÍMÁ OSVÍCENSTVÍ NEPŘIPRAVENÁ, NEMÁ ZA SEBOU RENESANCI, JE POD ASIJSKOU NADVLÁDOU, ABSENCE ORGANIZOVANÉHO VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU)

ŘECKÉ OSVÍCENSTVÍ

- OBLAST JV BALKÁNU NENÍ NA OSVÍCENSTVÍ PŘIPRAVENA PŘEDCHOZÍM VÝVOJEM (RENESSANCE)
- ABSENCE PŘÍPRAVNÉ FÁZE (RENESSANCE)
- ABSENCE VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU
- Kladný vliv univerzity v Padově (později i univerzity dalších západních měst: Vídeň, Lipsko aj.)
- V Podunajských knížectvích jsou zakládány „akademie“
- Úloha fanariotů (úřednická aristokracie), především v Podunajských oblastech
- Zintenzivnění vydavatelské činnosti
- Otázky národní i intelektuální svobody – vzor francouzská (i americká) revoluce
- Průmyslová revoluce – intenzivnější obchodní kontakty i s oblastmi pod nadvládou Turků (obchodníci – vzdělaná skupina, prostředníci mezi Balkánem a západem, vstřícní vůči osvícenským myšlenkám i osvobozeneckým aktivitám)
- DO POPŘEDÍ JAZYKOVÁ OTÁZKA – OTÁZKA VZDĚLÁNÍ NÁRODA

ΜΟΛΔΑΥΣΚΟ Α ΝΑΛΑΪΣΚΟ ΜΟΛΔΟΒΛΑΧΙΑ

Χάρτης της Βαλκανικής Χερσονήσου. Με έντονα χρώματα εικονίζονται η Μολδαβία και η

FANARIOTÉ

- – POCHÁZEJÍ Z KONSTANTINOPOLSKÉ ČTVRTI **FANAR**
- – BOHATÁ CÍRKEVNÍ I SVĚTSKÁ ARISTOKRACIE (ZASTÁVAJÍ VYSOKÉ ÚŘADY)
- – ZAJIŠŤUJE **SPOJENÍ MEZI PATRIARCHÁTEM A PORTOU**
- – NEJVYŠŠÍ ÚŘAD: **DRAGOMAN** – TLUMOČNÍK PORTY
- – SOUSTŘEDÍ SE DO PODUNAJSKÝCH OBLASTÍ – MOLDÁVIE A VALAŠSKO
- – ZDE VYTVÁŘEJÍ ČÁSTEČNĚ AUTOMNÍ KULTURNÍ CENTRA OSVÍCENSTVÍ
- – Kladná úloha – podpora osvícenských myšlenek, vzdělání lidu, vědecká činnost
- – KE KONCI OSVÍCENSTVÍ SE JEJICH ÚLOHA MĚNÍ: PROVÁZÁNÍ S
TURKSKOU MOCÍ JE STAVÍ PRŮTLOUVOZROZENOU AKTIVITÁM

ŘECKÉ OSVÍCENSTVÍ – PERIODIZACE

- **ŘECKÉ OSVÍCENSTVÍ DIMARAS DĚLÍ NA TŘI OBDOBÍ:**
- 1/ PRŮKOPNICKÉ OBDOBÍ: POLOVINA 18. ST - 1774
- – VLIV **VOLTAIRA** /ΒΟΛΤΑΪΡΟΣ/
• – **ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ** A **ΙΩΣΗΠΟΣ ΜΟΙΣΙΟΔΑΚΑΣ**
/ΜΟΙΣΙΟΔΑΞ/.
- 2/ 1774 - KONEC 18. ST.
- – **OBDOBÍ NÁRODNÍHO SEBEUVĚDOMOVÁNÍ ŘEKŮ, V**
LITERATUŘE SE PROJEVUJE VLIV **FRANCOUZSKÝCH**
ENCYKLOPEDISTŮ (ZÁJEM O PŘÍRODNÍ VĚDY, FILOSOFII,
MATEMATIKU. PEDAGOGIKU)

OSVÍCENSTVÍ – PERIODIZACE

- 3/ KONEC 18. ST. – 1821
- – ČERPÁ Z MYŠLENEK **FRANCOUZSKÉ REVOLUCE**
- – OBDOBÍ **PŘÍPRAVY K NÁRODNÍMU POVSTÁNÍ**, KTERÉ ZAČÍNÁ V BŘEZNU R. **1821**
- – **ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΪΗΣ**
-

1. FÁZE OSVÍCENSTVÍ

- **– ZÁSADNÍ PŘÍNOS FANARIOTŮ:**
- – PROSTŘEDNÍCI MEZI PORTOU A ZÁPADEM (ZNALOST JAZYKŮ) – ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSVÍCENSKÝCH MYŠLENEK
- – NA SVÝCH DVORECH V POLONEZÁVISLÝCH PODUNAJSKÝCH KNÍŽECTVÍCH SE SNAŽÍ VYTVOŘIT PODMÍNKY PODOBNÉ ZÁPADNÍM, SEM I DO KONSTANTINOPOLE ZVOU FRANCOUZSKÉ UČITELE (JEJICH PROSTŘEDNICTVÍM SE DO TĚCHTO OBLASTÍ DOSTÁVÁ FRANCOUZSKÁ LITERATURA, VZOR PRO FANARIOTY – SPISOVATELE)
- – PODPORA VZDĚLANOSTI VE VŠECH SOCIÁLNÍCH VRSTVÁCH
- – ZÁJEM O PŘÍRODNÍ VĚDY A PEDAGOGIKU
- – VLASTNÍ LITERÁRNÍ ČINNOST NEDOSAHUJE VYŠŠÍ ÚROVNĚ

1. FÁZE OSVÍCENSTVÍ

• **ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ** /1716–1806/

• – PŘEKLAD VOLTAIRA – LIDOVÝ JAZYK, VERŠ

• – DÍLA Z OBLASTI TEOLOGIE, PEDAGOGIKY, FILOSOFIE A MATEMATIKY – ARCHAIZUJÍCÍ ŘEČTINOU

• **ΙΩΣΗΠΟΣ ΜΟΙΣΙΟΔΑΚΑΣ/ΜΟΙΣΙΟΔΑΞ** /1725/30–1800/

• – PEDAGOGICKÁ ČINNOST

• – UŽÍVÁNÍ ŽIVÉHO JAZYKA PRO VŠECHNY STUPNĚ ŠKOL A PRO VŠECHNY OSTATNÍ ÚČELY

• **ΚΩΝΣΤΑΝΤΪΝΟΣ/ΚΑΙΣΑΡΙΟΣ ΔΑΠΟΝΤΕΣ** /1713–1784/

• – BÁSNÍK, LIDOVÝ JAZYK

2. ΦΆΖΕ

- ΔΗΜΉΤΡΙΟΣ ΚΑΤΑΡΤΖΉΣ /1730/35–1807/
- VELKÝ LOGOTHET VALAŠSKA /ΜΈΓΑΣ ΛΟΓΟΘΈΤΗΣ
- PŘIROZENÝ JAZYK/ΦΥΣΙΚΉ ΓΛΏΣΣΑ
- ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΩΓΗ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΉ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΉΣ ΓΛΏΣΣΑΣ,
ΓΕΩΓΡΑΦΊΑ
- ÚVOD K ŘECKÉ ENCYKLOPEDII PODLE
FRANCOUZSKÉHO VZORU

VÝVOJ VE 2. POLOVINĚ 18. ST.

•ANONYMNÍ DÍLA DOBY:

- *ΈΡΩΤΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ* /1789/
- *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑ* /1806/
- *ΡΩΣΣΑΓΓΛΟΓΑΛΟΣ*

– ZÁJEM O HISTORII – POVZBUZENÍ NÁRODNÍHO POVĚDOMÍ

•– **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΒΪΡΑΣ** /1744–1804/

•– ZÁJEM O ETIKU A ETOLOGII – OBČAN JAKO ČLEN SPOLEČNOSTI

•– VZNIK NOVOŘECKÝCH DRAMAT

•– PRVNÍ ŘECKÉ ČASOPISY (VÍDEŇ) – AKTUÁLNÍ INFORMACE (*ΕΦΗΜΕΡΙΣ, ΛΟΓΙΟΣ ΕΡΜΪΗΣ*)

ΡΉΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΉΣ ΦΕΡΡΑΪΟΣ (1757–1798)

- NAROZEN 1757 V THESSÁLII (VELESTINO = ANT. FERRAI) V BOHATÉ RODINĚ
- STUDIA V KONSTANTINOPOLI, S DRAGOMANEM ALEXANDREM YPSILANTISEM ODCHÁZÍ DO JASY, POZDĚJI POBYT V BUKUREŠTI, ODCHOD DO VÍDNĚ – PROTITURECKÁ ČINNOST:
- SPOLUPRÁCE S ŘECKOU VÍDEŇSKOU DIASPOROU, PŘEDEVŠÍM S VYDAVATELI BRATRY PULIOVÝMI (ČAS. *ΛΟΓΙΟΣ ΕΡΜΗΣ*), KTEŘÍ TISKNOU JEHO DÍLA
- ZA REVOLUČNÍ ČINNOST RAKOUSKÝMI ÚŘADY ZADRŽEN, PŘEDÁN TURKŮM A V BĚLEHRADĚ SE SEDMI PŘÁTELI (OBCHODNÍCI A VZDĚLANCI PODPORUJÍCÍ MYŠLENKU POVSTÁNÍ PROTI TURKŮM)

ΡΉΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΉΣ ΦΕΡΡΑΪΟΣ

RIGAS ZPÍVÁ BOJOVÝ POCHOD

DÍLO

- **ΣΧΟΛΕΪΟΝ ΤΩΝ ΝΤΕΛΙΚΑΤΩΝ ΕΡΑΣΤΩΝ** – 1790 (PŘEKLAD Z FRANCOUZŠTINY, SBÍRKA KRÁTKÝCH MILOSTNÝCH PŘÍBĚHŮ, OBLÍBENÁ ČETBA DOBY, PŘEKLAD DO ŽIVÉ ŘEČTINY, VZOR PRO NOVOŘECKOU PROZAICKOU TVORBU)
- – **ΦΥΣΙΚΉΣ ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΓΧΪΝΟΥΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΜΑΘΕΪΣ ΈΛΛΗΝΑΣ** – 1790 (VĚNOVÁNÍ PŘÍRODNÍM VĚDÁM, FORMOU DIALOGU ŽÁKA S UČITELEM)
- – **ΗΘΙΚΟΣ ΤΡΙΠΟΥΣ** (1797), TŘI POVÍDKY ARCHAIZUJÍCÍM JAZYKEM, PŘEKLADY Z ITALŠTINY A FRANCOUZŠTINY
- – **ΧΑΡΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ** (1797), 12 LISTŮ, MAPA SVOBODNÉHO DEMOKRATICKÉHO ŘECKA, ŘECKÁ TOPONYMA, PORTRÉTY HRDINŮ STAROVĚKU
- – **ΧΑΡΤΑ ΤΗΣ ΒΛΑΧΪΑΣ, ΤΗΣ ΜΟΛΔΑΒΪΑΣ**
- – **ΝΈΑ ΠΟΛΙΤΙΚΉ ΔΙΟΪΚΗΣΙΣ** (1797), ÚSTAVA NOVÉHO STÁTU PODLE FR. REVOLUČNÍ ÚSTAVY Z R. 1793
- – **ΘΟΫΡΙΟΣ**, BOJOVÝ POCHOD, NEOFICIÁLNÍ HYMNA ŘECKÉHO POVSTÁNÍ

Ο ΜΕΓΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

του ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΗ ΦΕΡΑΙΟΥ

Επιμέλεια έκδοσης:
 2000 Γεωργίου Α. Μητρόπουλου
 Θεσσαλονίκη-Βιβλιοπωλείου
 Τσγ. Δεσφ. Τ.Θ. 1521 Τ.Κ. 54006
 Κινητό: 6944 292569
 E-mail: info@rare-books.gr

Τυπωτική προσφορά
 1997-2007, 250 χρόνια από
 τη γέννηση του ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΗ

Η προαισθητική εκτύπωση
 Από φιλή το οποίο ευγενώς μας προσέφερε
 Η Κοθήγτρια κυρία Μαρία Μοντουλάου

ΥΚΆΖΚΥ – RIGAS FERREOS

ΝΈΑ ΠΟΛΙΤΙΚΉ ΔΙΟΪΚΗΣΙΣ,

ΙΝ ΡΉΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΉΣ, *ΑΠΆΝΘΙΣΜΑ ΚΕΙΜΈΝΩΝ,*

ΑΘΉΝΑ 1998, ΣΣ. 122 – 131.

•ΘΟΥΡΙΟΣ

•ΉΤΟΙ ὈΡΜΗΤΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΣ ὙΜΝΟΣ ΠΡῶΤΟΣ, Εἰς τὸν ἦχον

•ΜΙΑ ΠΡΟΣΤΑΓΗ ΜΕΓΑΛΗ

•ὍΣ ΠΌΤΕ ΠΑΛΛΗΚΆΡΙΑ, ΝΆ ΖΟΰΜΕΝ ΣΤΆ ΣΤΕΝΆ,

• ΜΟΝΆΧΟΙ, ΣΆΝ ΛΕΟΝΤΆΡΙΑ, ΣΤΕΣ ΡΆΧΕΣ ΣΤΆ ΒΟΥΝΆ;

• ΣΠΗΛΙΕΣ ΝΆ ΚΑΤΟΙΚΟΰΜΕΝ, ΝΆ ΒΛΕΠΩΜΕΝ ΚΛΑΔΊΆ,

• ΝΆ ΦΕΎΓΩΜ΄ ἈΠ΄ ΤΟΝ ΚΌΣΜΟΝ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΚΡΗ ΣΚΛΑΒΊΆ;

• ΝΆ ΧΆΝΩΜΕΝ ἈΔΕΛΦΙΑ, ΠΑΤΡΊΔΑ ΚΑΊ ΓΟΝΕΊΣ,

• ΤΟΥΣ ΦΊΛΟΥΣ, ΤΆ ΠΑΙΔΊΆ ΜΑΣ ΚΙ ὍΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΣΥΓΓΕΝΕΊΣ;

• ΚΑΛΛΊΟ΄ ΝΑΙ ΜΙᾶΣ ὉΡΑΣ ἘΛΕΎΘΕΡΗ ΖΉΗ,

• ΠΑΡΆ ΣΑΡΆΝΤΑ ΧΡΌΝΟΙ ΣΚΛΑΒΊΆ ΚΑΊ ΦΥΛΑΚΉ!

3. FÁZE

• – OBDOBÍ PŘÍPRAV K PROTITURECKÉMU POVSTÁNÍ (VLIV MYŠLENEK FRANCOUZSKÉ REVOLUCE)

• FANARIOTÉ:

• 1) KONČÍ FÁZE, KDY BYLI FANARIOTÉ PŘEDEVŠÍM NOSITELI A ZPROSTŘEDKOVATELI **POKROKOVÝCH MYŠLENEK** A VĚTŠINA Z NICH SE POSTUPNĚ OBRACÍ KE **KONZERVATIVISMU**.

• FANARIOTÉ BYLI PROVÁZÁNI S TURECKÝM **STÁTNÍM APARÁTEM**, PROTO VĚTŠINA Z NICH **ODMÍTALA ŘECKÉ POVSTÁNÍ**, VYSTUPOVALI PROTI RIGASOVI A ZA ZÁKLAD PRO OBRODU ŘECKÉHO NÁRODA POVAŽOVALI **VZDĚLÁNÍ**.

• 2) NA DRUHOU STRANU, ŘADA VÝZNAMNÝCH FANARIOTŮ BYLA ČLENY **FILIKI ETERIA** A STÁLA V ČELE ŘECKÉHO POVSTÁNÍ. MNOZÍ Z NICH BYLI TURKY POPRAVENI, PO PROPUKNUTÍ POVSTÁNÍ KONČÍ JEJICH SPOLUPRÁCE S PORTOU, JEJICH

ALEXANDROS YPSILANTIS

- VŮDCE *FILIKI ETERIA*
- V ÚNORU 1821 VYHLAŠUJE V JASE NEZÁVISLOST A VZTYČUJE ŘECKOU VLAJKU (VHODNÉ PODMÍNKY V PODUNAJSKÝCH KNÍŽECTVÍCH)
- DO OBLASTI MÍŘÍ FILHELÉNOVÉ Z EVROPY
- YPSILANTIS SHROMAŽĎUJE VOJSKO (500 STUDENTŮ)
- BITVA U DRAGATSANI

3. FÁZE ŘECKÉHO OSVÍCENSTVÍ

- TŘETÍ OBDOBÍ JE CHARAKTERIZOVÁNO ZÁSADNÍM OBRATEM K STAROŘECKÉ KULTUŘE, NEJEN V OBLASTI JAZYKA. KONČÍ NÁHLE ZAČÁTKEM POVSTÁNÍ R. 1821.
- NA ZAČÁTKU 19. STOLETÍ JE PROSAZOVÁN **NÁVRAT KE KLASICKÉMU ŘECKU** (OPOMÍJENÍ BYZANCE), KLADEN DŮRAZ NA STAROŘECKOU KULTURU A POSTUPNĚ BĚHEM 19. STOLETÍ I NA **ARCHAIZUJÍCÍ JAZYK**.
- PŘESTO DVA NEJVÝZNAMNĚJŠÍ FANARIOTŠTÍ BÁSNÍCI POČÁTKU 19. STOLETÍ JSOU V TOMTO SMĚRU VÝJIMKOU. SVOU ROLI ZDE SEHRÁVÁ I TO, ŽE NEPOCHÁZÍ Z PODUNAJSKÝCH OBLASTÍ ANI Z KONSTANTINOPOLE, ALE Z **OBLASTÍ MIMO HLAVNÍ FANARIOTSKÁ CENTRA** A JAKO VŠICHNI INTELEKTUÁLOVÉ Z OBLASTÍ ZÁPADNÍHO ŘECKA MAJÍ **BLÍŽE K LIDOVÉ TRADICI**.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

/1772 KASTORIA – 1847SIBIU, TRANSYLVÁNIE/

- JE TYPICKÝM PŘEDSTAVITELEM FANARIOTSKÉHO VZDĚLANCE:
- PO NAROZENÍ S RODINOU DO BUKUREŠTI, STUDIA LATINSKÉ FILOLOGIE, FILOZOFIE A MEDICÍNY V BUDĚ A PRÁV V PADOVĚ.
- VĚTŠINU ŽIVOTA STRÁVIL V PODUNAJSKÝCH KNÍŽECTVÍCH, KDE PŮSOBIL JAKO SOUDCE, VYCHOVATEL V RODINĚ SPRÁVCE KNÍŽECTVÍ MURUZISE A VĚNOVAL SE LITERÁRNÍ ČINNOSTI.
- – NAPSAL PRVNÍ NOVOŘECKÁ **DRAMATA**, NEDOSAHOVALA VYŠŠÍ ÚROVNĚ, CÍLEM PODPORA NÁRODNÍHO OBROZENÍ, DRAMA **ΑΧΙΜΕΨ**
- – OTÁZKA JAZYKA – **ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΉ ΤΗΣ ΑΙΟΛΟΔΩΡΙΚΉΣ** (1805). V GRAMATICE SHRNUJE SVŮJ JAZYKOVÝ SYSTÉM: NOVOŘEČTINA VZNIKLA NA ZÁKLADĚ STAROŘECKÉHO **AIOLSKÉHO A DÓRSKÉHO DIALEKTU**.
- – **ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΣΚΕ** BÁSNĚ V ŽIVÉ ŘEČTINĚ, **ΛΥΡΙΚΑ** (1811)
- – PŘEKLAD ANTICKÝCH AUTORŮ (HOMÉR, HESIODOS) DO LIDOVÉ ŘEČTINY

ΛΥΡΙΚΆ, ΒΆΚΧΟΣ

- Α.
- ἜΞΩ· ἜΞΩ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ.
- ἼΣ ΤΗ ΦΩΤΙΑ Ἢ ΦΛΥΑΡΙΑ.
- ΛΕΞΕΣ, ΛΟΓΟΙ, ὍΛΑ ΚΑΤΩ·
- ΤΙ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ ΤΑ ΦΥΛΑΤΤΩ;
- ΤΟΝ ἈΠΟΛΛΩΝΑ ΤΟΥΣ ἸΞΕ·
- ΚΑὶ ταῖς ΜΟΥΣΑΙΣ ὍΛΑΙΣ ΠΝΙΞΕ.
- ΤΗΝ ΠΙΚΡΗ ΤΟΥΣ ΔΑΦΝΗΝ ΚΑῦΣΕ·
- ΚΙ ἈΠ' ΤΟΥΣ ΚΟΠΟΥΣ ΠΛΕΟΝ ΠΑῦΣΕ.
- ΒΆΛΕ ΒΑΚΧΟΝ ΚΑὶ ΜΑΙΝΑΔΑΙΣ·
- ΚΑὶ ΒΑΡΕΛΙΑ ΜΥΡΙΑΔΑΙΣ
- ΝΑ ΓΕΝῆ ΒΑΡΕΛΟΘῆΚΗ
- Ἢ ΧΡΥΣῆ ΒΙΒΛΙΟΘῆΚΗ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΗΛΑΡΑΣ

(1771–1823)

- NAROZEN NA KYTHÉŘE, ŽIL MIMO FANARIOTSKÁ CENTRA, POBYT V JANNENÁCH
- VYSTUDOVAL LÉKAŘSTVÍ V ITÁLII A NĚJAKOU DOBU BYL OSOBNÍM LÉKAŘEM ALI PAŠI
- **ΡΩΜΕΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ** (1814), VÝKLAD VLASTNÍ JAZYKOVÉ TEORIE: POKROKOVÝ ZASTÁNCE MLUVENÉ PODOBY JAZYKA A ZJEDNODUŠENÉ ORTOGAFIE, PRAKTICKÉ PŘÍKLADY – BÁSNĚ A PŘEKLADY
- SOLOMOSŮV UČITEL

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΪΗΣ

(1748–1833)

- LITERÁRNÍ A OSVĚTOVOU ČINNOST ZAHAJUJE VE V
• VĚKU, TEDY AŽ **KE KONCI ŘECKÉHO OSVÍCENSTVÍ**
- ZÁJEM O VŠE NOVÉ, O VŠECHNY AKTUÁLNÍ OTÁZKY TE DOBY – PODAVA CENNÁ **SVĚDECTVÍ DUCHOVNÍHO A KULTURNÍHO VÝVOJE NA ÚZEMÍ NOVÉHO ŘECKÉHO STÁTU**

- NAROZEN VE SMYRNĚ V RODINĚ VZDĚLANÉHO OBCHODNÍKA (VEDLE FANARIOTŮ DRUHÁ VÝZNAMNÁ SKUPINA INTELEKTUÁLŮ)
- RODINNÝ OBCHOD V AMSTERODAMU (UVOLNĚNĚJŠÍ POMĚRY)
- STUDIA MEDICÍNY V **PAŘÍŽI** (DUCH KLASICISMU A OBDIV KE STAROVĚKU)
- ZÁJEM O **OTÁZKY VZDĚLÁNÍ NÁRODA** – CESTA KE SVOBODĚ
- V URČITÝCH OBDOBÍCH: OSVOBOZENÍ PROSTŘEDNICTVÍM **POVSTÁNÍ**

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΪΗΣ

•– PRVNÍ POLITICKÝ SPIS (NAPOLEON NA JÓNSKÝCH OSTROVECH): *ΑΔΕΛΦΙΚΉ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ* (1798, BRATRSKÉ KÁZÁNÍ PRO VŠECHNY ŘEKY, KTEŘÍ SE NACHÁZEJÍ V OSMANSKÉ ŘÍŠI), OBHAJOBA PRÁVA NA SVOBODU NÁRODA (ODPOVĚĎ NA *ΠΑΤΡΙΚΉ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ*).

•ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΡΙΟΣ: *ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΉ*

•ΟΙ ΆΝΘΡΩΠΟΙ «ΟΎΤΕ ΓΕΝΝΩΝΤΑΙ ΟΎΤΕ ΕΊΝΑΙ ΕΛΕΎΘΕΡΟΙ», Η ΚΟΣΜΙΚΉ ΕΛΕΥΘΕΡΊΑ ΕΊΝΑΙ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΗ, ΕΦΉΣΟΝ ΑΝΑΓΚΑΊΑ ΠΡΟΎΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΊΝΑΙ Η ΑΘΕΊΑ.

•ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΡΙΟΣ: *ΠΑΤΡΙΚΉ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ*

•«ΚΛΕΊΣΑΤΕ ΤΑ ΑΥΤΙΑ ΣΑΣ ΚΑΙ ΜΗΝ ΔΉΣΕΤΕ ΚΑΜΜΊΑΝ ΑΚΡΟΑΣΙΝ ΕΙΣ ΤΑΎΤΑΣ ΤΑΣ ΝΕΟΦΑΝΕΊΣ ΕΛΠΊΔΑΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΊΑΣ ΕΝΑΝΤΊΟΝ ΕΙΣ ΤΑ ΡΗΤΑ ΤΗΣ ΘΕΊΑΣ ΓΡΑΦΉΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΓΊΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΟΠΟΥ ΜΑΣ ΠΡΟΣΤΑΖΟΥΝ ΝΑ ΥΠΟΤΑΣΣΉΜΕΘΑ ΕΊΣ ΤΑΣ ΥΠΕΡΕΧΟΎΣΑΣ ΆΡΧΑΣ...»

ΑΔΕΛΦΙΚΉ ΔΙΔΑΣΚΑΛΊΑ

• «ΕΊΝΑΙ ΕΙΣ ΌΛΟΥΣ ΓΝΩΣΤΟΝ ΕΙΣ ΠΌΣΗΝ ΑΚΜΉΝ ΈΦΘΑΣΕ ΤΗΝ ΣΉΜΕΡΟΝ ΤΩΝ ΤΌΥΡΚΩΝ Η ΤΥΡΑΝΝΊΑ. ΟΙ ΤΑΛΑΊΠΩΡΟΙ ΓΡΑΙΚΟΊ ΔΕΝ ΕΊΝΑΙ ΠΛΈΟΝ Κ΄ΥΡΙΟΙ ΜΉΤΕ ΚΤΗΜΑΤΩΝ, ΜΉΤΕ ΤΕΚΝΩΝ, ΜΉΤΕ ΤΩΝ ΙΔΊΩΝ ΑΥΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ. Η ΤΙΜΉ ΚΑΙ Η ΖΩΉ ΤΩΝ ΚΡΈΜΑΤΑΙ ΑΠΌ ΤΗΝ ΘΈΛΗΣΙΝ ΌΧΙ ΜΌΝΟΝ ΑΥΤΌΥ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΤΥΡΆΝΝΟΥ, ΑΛΛΆ ΚΑΙ ΕΚΆΣΤΟΥ ΑΠΌ ΤΟΥΣ ΕΛΑΧΊΣΤΟΥΣ ΑΥΤΌΥ ΔΟΎΛΟΥΣ. ΤΊΣ ΔΕΝ ΗΞΕΎΡΕΙ ΤΟ ΠΛΉΘΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΙΚΩΝ ΤΗΣ ΚΡΉΤΗΣ, ΌΣΟΙ, ΔΙΑ ΝΑ ΦΎΓΩΣΙ ΤΑ ΤΟΣΑΎΤΑ ΔΕΙΝΆ, ΗΝΑΓΚΆΣΘΗΣΑΝ ΝΑ ΑΡΝΗΘΉΣΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΚΉΝ ΑΥΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΊΑΝ; ΤΊΣ ΑΓΝΟΕΊ ΤΑΣ ΒΊΑΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΡΠΑΓΆΣ ΤΩΝ ΠΑΡΘΈΝΩΝ, ΤΩΝ ΠΑΊΔΩΝ, ΌΣΑΙ ΚΑΘ΄ ΗΜΈΡΑΝ ΣΥΜΒΑΊΝΟΥΣΙΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΊΚΗΝ, ΌΣΤΕ ΝΑ ΑΝΑΓΚΆΖΩΝΤΑΙ ΟΙ ΆΘΛΙΟΙ ΓΟΝΕΊΣ ΝΑ ΜΑΚΡΎΝΩΣΙΝ ΑΠΌ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΚΟΝ ΟΊΚΟΝ ΤΑ ΦΊΛΤΑΤΑ ΤΕΚΝΑ, ΔΙΑ ΝΑ ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΨΩΣΩΣΙΝ ΑΠΌ ΤΗΝ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΪΗΣ

- – VÍRA VE VOJENSKOU POMOC FRANCIE – DÍLA PODPORUJÍCÍ PŘÍMÝ BOJ ZA SVOBODU:
  - – VERŠOVANÉ **ΆΣΜΑ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΡΙΟΝ (ΒΟJΟΝΆ ΡΪΣΕΉ**, 1800) A **PRÓZA ΣΑΛΠΙΣΜΑ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΡΙΟΝ (ΒΟJΟΝΪ ΗΛΑΣ ΡΟΛΝΙΣΕ,** 1803) – NEUMĚLÉ PŘEKLADY A PARAFRÁZE FRANC. REVOLUČNÍCH A VLASTENECKÝCH POCHODŮ
  - – DOPISY ŘECKÝM VLASTENCŮM
- – ZKLAMÁNÍ A NÁVRAT K PODPOŘE NEPŘÍMÉHO BOJE – VZDĚLÁNÍ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΪΗΣ

- V R. 1805 ZAČÍNÁ PRÁCI NA SVÉM HLAVNÍM DÍLE **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ** – SOUBORNÁ VYDÁNÍ STAROVĚKÝCH AUTORŮ (ÚVODY: NÁZORY NA JAZYKOVOU OTÁZKU, PEDAGOGICKÉ A POLITICKÉ OTÁZKY) – SVĚTOVÝ VĚHLAS
- V DOBĚ ŘECKÉHO POVSTÁNÍ ROZSÁHLÁ **KORESPONDENCE** S ŘEKY I FILHELÉNY, V PAŘÍŽI POVAŽOVÁN TÉMĚŘ ZA OFICIÁLNÍHO ZÁSTUPCE ŘECKA
- POLITICKÁ ČINNOST, SPOR S KAPODISTRIASEM, ODCHOD Z POL. ŽIVOTA
- SPOLUPRÁCE S ČASOPISEM **ΛΟΓΙΟΣ ΕΡΜΗΣ**
- PODPORA VZDĚLANÍ ŘECKÉHO NÁRODA:
  - JEHO PŘÍVRŽENCI **ZAKLÁDALI ŠKOLY**, SÁM SE ZASAZOVAL O VZNIK **KNIIHOVEN, TISKÁREN, O POSKYTOVÁNÍ STIPENDIÍ.**
  - ZÁKLADNÍM NÁSTROJEM PEDAGOGICKÉ ČINNOSTI PRO NĚJ BYL **JAZYK. V JAZYKOVÉ OTÁZCE**, TAK JAKO V OSTATNÍCH, JE

ODPŮRCI A ZASTÁNCI

- **ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ** (1760 – 1845), ZASTÁNCE STARÉ ŘEČTINY
- **ΙΑΚΩΒΑΚΗΣ ΡΙΖΟΣ ΝΕΡΟΥΛΟΣ** (1778 – 1850), ZASTÁNCE LIDOVÉ ŘEČTINY
- **ΚΟΡΑΚΙΣΤΙΚΑ Ἡ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ**
(1813, KRÁKORÁNÍ NEBOLI NÁPRAVA ŘECKÉHO JAZYKA)
- **ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΚΑΪΡΗΣ** (1784 – 1853) – ZASTÁNCE STŘEDNÍ CESTY
- ŘECKÝ OSVÍCENEC, UČITEL, ÚČASTNÍK

LITERATURA PO R. 1821

- **ROKEM 1821 KONČÍ ŘECKÉ OSVÍCENSTVÍ.**
NOVOŘECKÝ STÁT ALESPON PRVNÍ ROKY PO SVÉM VZNIKU ŘEŠÍ ZÁSADNÍ AKTUÁLNÍ POLITICKÉ A HOSPODÁŘSKÉ PROBLÉMY A LITERATURA SE DOSTÁVÁ DO POZADÍ.
- LITERATURA V DUCHU ROMANTISMU SE PAK DÁLE ROZVÍJÍ PŘEDEVŠÍM NA JÓNSKÝCH OSTROVECH (SOLOMOS) A OD 30. LET I V ATÉNÁCH (STARÁ ATÉNSKÁ ŠKOLA).